

PANDEMOCRATIE

Willem Schinkel
Pandemocratie

Editie Leesmagazijn 2021

© 2 0 2 1
E D I T I E
L E E S
M A G A Z I J N

NUR: 735 ISBN: 978-90-831214-6-8 Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij mechanisch, elek-
tronisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

- 7
1. Pandemie en (com)plot
- 48
2. Virus—kapitaal—staat
- 88
3. Kennis en macht
- 160
4. Overleven en oversterfte
- 190
5. Ecosocialisme of barbarij

1. Pandemie en (com)plot

We're doing very well.
 But it's an unforeseen problem.
 What a problem.
 Came out of nowhere,
 but we're taking care of it
 —Donald Trump, 6 maart 2020

Een pandemie, twee strategieën. A plague on both your houses.

Het verloop van de coronapandemie die in 2019 begon en die op het moment dat ik dit schrijf, begin 2021, nog volop gaande is, is sterk bepaald door politieke keuzes. In Nederland en veel andere westerse landen vormen die keuzes een misdaad van het type dat aan de wet voorafgaat. Het is onwaarschijnlijk dat minister-president Rutte en de zijnen ooit berecht zullen worden voor hun eerst expliciete en later verdeckte keuze voor het ‘laten rondgaan’ van het virus en voor wat ook wel ‘groepsimmunitet’ genoemd werd, maar dat hun keuzes tot duizenden doden hebben geleid, staat vast. Door de in eerdere jaren artificieel schaars gemaakte ziekenhuis-capaciteit als leidend te zien, werden de ziekte en de dood van duizenden mensen op de koop toe genomen. De in Nederland en veel andere westerse landen gekozen aanpak is daarmee een vorm van necropolitiek, een politiek van de dood, waarvoor alternatieven waren en zijn. Daartoe volstaat een vergelijking met landen waar

voor een andere coronastrategie is gekozen, een strategie van het, totdat een vaccin beschikbaar zou zijn, zo ver mogelijk terugdringen of ‘indammen’ van het virus (*containment*), zoals Botswana, Cuba, Gambia, Hongkong, Japan, Nieuw-Zeeland, Senegal, Taiwan, Vietnam of Zuid Korea.¹ Een redactioneel commentaar van het *New England Journal of Medicine* concludeerde in oktober 2020 dat de Verenigde Staten dramatisch slecht op de pandemie had gereageerd, en dat het bijvoorbeeld minder testen afnam dan landen als Ethiopië, Kazachstan en Zimbabwe.² Een blik op de gebruikte data leert dat Nederland het in december 2020 op dat vlak slechter deed dan al die landen, de VS inclusief.³

1

Om hier enkele voorbeelden te noemen: toen Nederland begin maart 2020 nog niet begonnen was met het opzetten van een serieuze testcapaciteit, kon het Insitut Pasteur van Senegal, met 7 artsen per 100.000 inwoners en in totaal 12 IC-bedden, mensen binnen een dag testen. Zie bijvoorbeeld: Lange, J. 2020. ‘Senegal is reportedly turning coronavirus tests around “within 4 hours” while Americans might wait a week’, *Yahoo!*, 12 maart: <https://www.yahoo.com/now/senegal-reportedly-turning-coronavirus-tests-165224221.html>; ‘Coronavirus in Senegal: Keeping Covid-19 at bay’, BBC, 4 oktober 2020: <https://www.bbc.com/news/world-africa-54388340/>. En zie over de gekozen route in Taiwan: Chien, L.-C., C.K. Beÿ & K.L. Koenig 2020. ‘Taiwan’s Successful COVID-19 Mitigation and Containment Strategy: Achieving *Quasi Population Immunity*’, *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*: DOI: <https://doi.org/10.1017/dmp.2020.357/>. Over Hongkong, zie: Gibney, E. 2020. ‘Whose coronavirus strategy worked best? Scientists hunt most effective policies’, *Nature* 581: 15-16.

2

Editors 2020. ‘Dying in a Leadership Vacuum’, *The New England Journal of Medicine* 383: 1479-1480.

3

De aantallen testen per vastgesteld geval waren: Kazachstan 26,3; Zimbabwe 16,4; Verenigde Staten 13,5; Nederland 7,5. Zie: Our World in Data 2020. ‘Total number of COVID-19 tests per confirmed case, Dec. 17, 2020’: <https://ourworldindata.org/grapher/number-of-covid-19-tests-per-confirmed-case/>.

Deze necropolitiek is tegelijk ernstig gedepolitiseerd en daarmee van de mogelijkheid van antagonisme ontdaan. Steeds weer komt het coronabeleid te laat, en wordt te laks gereageerd, maar precies dat is wat bij een strategie van het laten circuleren van het virus en het zo richten op groepsimmunitieit past. Het betekent dat steeds gewacht wordt tot de nood hoog is, en men vervolgens kan spreken van een noodtoestand, waarmee iedere politieke discussie verder afgesloten wordt omdat er feitelijk geen politieke beslissingen zijn maar alleen noodzakelijkheden, cijfers, adviezen van experts. In een herhaling van de hoop die een eeuw geleden op de medische wetenschap na Pasteur gevestigd werd, lijkt van de wetenschap de ‘eliminatie van politieke onenigheid’ verwacht te worden.⁴ Coronabeleid gebaseerd op ziekenhuiscapaciteit betekent het regeren via de noodtoestand, het normaliseren van de uitzonderingstoestand, en dat betekent het ontmantelen van politieke strijd en de vervanging ervan door autoritair bestuur. Sturen op ziekenhuiscapaciteit betekent automatisch dat keer op keer een kritieke grenswaarde in zicht komt. En als dat gebeurt, kunnen politici op protocollen vertrouwen in plaats van op politiek, op crisismanagers in plaats van politieke beslissingen. Door zo keer op keer de noodsituatie te fabriceren werd de pandemie een zaak van technocratisch bestuur, en ontdaan van politiek.

Dat is, in Nederland en veel andere westerse landen, de manier waarop de necropolitiek bestuurlijk en parlementair vormgegeven wordt. Door bijvoorbeeld ook

4

Zie: Latour, B. 1988. *The Pasteurization of France*, Cambridge, MA: Harvard University Press, p. 8.

bij de tweede golf veel te laat te reageren, werd het noodzakelijk geacht de uiteindelijke bestuurlijke reactie vorm te geven middels de uitzonderlijke maatregel van een avondklok. En toen daar eind januari 2021 rellen over kwamen die nog herinnerden aan iets dat, hoe onmachtig en beperkt ook, leek op een contestatie van de macht, was daar de burgerlijke overreactie waarin patriarchale allianties tussen politie, boeren en voetbalsupporters ontstonden en waarbij zelfs gefantaseerd werd deze bromance uit te breiden tot het leger. De uitzondering moest wel zonder morren kunnen regeren; de necropolitiek duldt geen wanorde, daar zouden de vigilantemannen op straat (paradoxaal genoeg tijdens de avondklok) wel voor zorgen. Nominaal links, ondertussen, had en heeft geen enkel ander verhaal. Een van de meest beschamende aspecten aan dit alles is misschien nog wel dat het enige andere geluid in de Tweede Kamer, hoe gemankeerd ook, van fascisten kwam.

Tegenover het beleid van het ‘gecontroleerd laten circuleren’ of ‘groepsimmunititeit’ staat de roep om het ‘indammen’ (of zelfs ‘uitstampen’ en ‘eliminieren’) van het virus, een roep die dus vooral buiten de institutionele politiek te horen is. Ik zal het hier inderdaad hebben over ‘groepsimmunititeit’, ‘sturen op IC-capaciteit’, ‘mitigatie’ of ‘rondrazen’ versus ‘indammen’, ‘uitstampen’ of ‘eliminieren’ (*zero Covid*). Groepsimmunititeit staat tegenover indammen. Sturen op IC-capaciteit tegenover viruseliminatie. Uitrazen tegenover uitstampen. Maar het zijn, ondanks de belangrijke verschillen ertussen, benamingen voor twee variaties op een onderliggend plot in de manieren waarop de pandemie publiek en politiek bediscussieerd wordt. Meestal